

Frisk Luft - Nu!

*Frisk Luft – Nu! är ett nätverk av människor från Norrland till Skåne.
Vi kämpar för hälsosam och ren luft i vår boendemiljö – fri från rök och andra
hälsofarliga utsläpp från husuppvärmning. För ett friskt och gott liv för oss, våra
barn, barnbarn och för kommande generationer.
Vi samverkar med liknande organisationer, bl a i USA och i Danmark.
Vi står helt oberoende från politiska partier.*

Miljö- och energidepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över Boverkets rapport *Regelefterlevnad vid byte av fastbränsleanordning*

Rapport nr 2017:32

Diarienummer: M2018/00176/KI

Boverket har fått i uppdrag att föreslå åtgärder som säkerställer att de tekniska egenskapskraven *hälsa och miljö* uppnås vid byte av fastbränsleanordningar. Andrahandsbyten som inte uppfyller de tekniska kraven avseende *hygien, hälsa och miljö* ska undvikas. Boverket undrar: Hur kan det säkerställas att reglerna följs?

Det lär finnas 265000 pannor i Sverige (år 2016). Därtill kommer 1,8 miljoner rumsvärmare (år 2016). Av rumsvärmarna har 1,3 miljoner installerats tidigare än år 2007 – dessa räknas till kategorin "äldre" och borde successivt bytas ut. Rumsvärmare har dock lång livslängd och låg utbytestakt. Samtidigt ökar beståndet oroväckande, sägs det. Med ökade luftföroreningar som följd.

Ett par tusen fastbränsleanordningar per år lär inhandlas på begagnatmarknaden, varav merparten troligtvis är äldre, med *oacceptabla utsläpp*.

Sverige måste minska luftföroreningarna. Syftet med "Regelefterlevnad vid byte av fastbränsleanordning" handlar ytterst om *hygien, hälsa och miljö*. Ett tusental äldre anordningar med oacceptabla utsläpp ska ev hindras från att nyinstalleras, men *samtidigt står två miljoner anläggningar kvar och fortsätter släppa ut rök och föroreningar*. Det är som att sila mygg och svälja kameler – om man nu är mån om *hygien, hälsa och miljö*. *Det behövs mer drastiska åtgärder än så för att minska föroreningar från två miljoner föroreningskällor, många belägna i våra tätorter och nära bostadsområden!*

Vi behöver inte orda så mycket om *vedrökens betydande hälsopåverkan*. Det finns många rapporter och belägg för att röken kan medföra förtidiga dödsfall, sjukhusinläggningar, lidande. Enligt Boverkets rapport 2016:6 om Småskalig vedeldning: *..."allvarliga följder för människors hälsa vid exponering såväl under längre tid som vid kortare exponering"*. Enligt Naturvårdsverket förväntas småskaliga förbränningen av biobränsle öka i framtiden och bli en allt större källa till små partiklar.

Det är således en giftcocktail med bensen, partiklar, bensapyren, PAH, dioxin etc. som omger oss i våra tätorter och tätortsnära områden. Sot från vedeldning har dessutom en *negativ klimatpåverkan*.

Boverkets rapport nämner i början begreppen *hygien, hälsa och miljö* – därefter är begreppens förekomst i rapporten försvinnande liten. Ändå är *hygien, hälsa och miljö* det yttersta syftet. Inte heller miljökontor/-förvaltningar nämns, såvitt vi kan se. Dessa måste vara involverade. Det handlar inte bara om byggteknik och design.

Våra förslag

Nätverket *Frisk Luft – Nu!* kämpar mot hälsofarliga utsläpp från husuppvärmning i vår *nära boendemiljö*.

Vi svarar ur ett medborgar- och underifrånperspektiv – och från ett folkhälsoperspektiv.

Frisk Luft – Nu! anser **att det optimala vore att helt fasa ut hela beståndet av fastbränsleanordningar, rumsvärmare etc, i synnerhet i tätorterna. Eller införa starka restriktioner.** Det är först då man kan förbättra luftkvaliteten betydligt. Det heter ju att: *Luften ska vara så ren att*

människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Ändå skadas människors hälsa på grund av rökföroreningar.

Vi anser att ingen fastbränsleanordning som släpper ut hälsofarliga ämnen är acceptabel då det finns utsläppsfria alternativ.

Under tiden – i avvaktan:

Utökad anmälningsskyldighet

Vi anser det vara självklart att kommunen/samhället ska ha kontroll över sitt bestånd av miljöfarliga anläggningar – som fastbränsleanordningar de facto är. Hur vet man annars att beräkna miljö kvalitetsnormer i kommunen eller veta förekomsten av luftföroreningar i bostadsområde med många vedeldare? Hur ska kommunen annars veta att utöva sitt tillsynsansvar? Vår erfarenhet är att inte alla kommuner har kontroll över beståndet. Eldandet är en miljöfarlig verksamhet, men enligt vår erfarenhet vet miljönämnderna sällan var föroreningskällorna finns, vilken ålder utrustningen har, om byte har skett, etc. Samtidigt som föroreningskällorna sägs öka.

Samtliga inköp, självbyggen och byten av pannor, rumsvärmare etc ska anmälas! Inget undantag för öppna spisar (störst luftföroreningar därifrån!), kakelugnar och vedspisar.

Kommunens miljökontor ska självklart vara involverad och ha kontroll.

Boverket yttrar ang anmälningsskyldigheten (sid 59) att det är "osannolikt med fullständig regelefterlevnad." Märkligt.

Följs inte regler, lagar, förordningar ska sanktioner utgå.

Information

Boverket föreslår att utökad anmälningsskyldighet kombineras med informationsinsatser för att få önskad effekt. *Det håller vi helt med om.* Det är självklart att utövaren av en miljöfarlig verksamhet ska ha kunskap och ha kontroll på vad hen gör, vilka föroreningar hen släpper ut till dem som bor i närheten och vilka hälsoeffekter det kan medföra! Informationsspridning om utsläpp och hälsoaspekter behövs! Eldaren har dålig information om - eller vill inte veta - att det finns ansvar och skyldigheter förbundna med eldandet – t ex enligt Miljöbalken (Allmänna

hänsynsregler, bevisbörderegeln, kunskapskrav, försiktighetsprincipen, produktvalsprincipen, lokaliseringsprincipen, etc.) Det finns och har funnits många missuppfattningar och fake news runt vedeldandet, som att det är miljövänligt, vilket skulle betyda vänligt för människors hälsa, att det innehåller c-vitamin (Chalmersrapporten), att det enligt Branschens och villatidningar enbart kommer vattenånga ur skorstenen, m m.

Informationen ska finnas på många ställen och hemsidor: kommunernas, Boverkets, Naturvårdsverkets, Energimyndighetens, Branschens etc

Informationsinsatser enbart lär inte ge effekt, menar Boverket - utan informationen bör komma i anslutning till andra åtgärder. Vårt förslag sedan länge är att ha **varningslappar e d på anordningarna**, i stil med dem som är på cigarettpaketen. (Det är i stort sett samma toxiska föroreningar i såväl cigarettrök som vedrök. Men det ena anses förkastligt och förbjuds i allmänna lokaler, medan det andra påbjuds och sägs vara miljövänligt. Är det inte märkligt?)

Investeringsbidrag

Avsikten med Boverkets förslag om investeringsbidrag är att ge byggherren/eldaren "incitament att säkerställa att reglerna efterlevs". D v s att byggherren lär sig mer om reglerna och kravnivåerna. Bidraget avses då verka som "kunskapsbärare".

Vi anser att det torde finnas ett för samhället billigare sätt att förmå byggherrarna/eldarna att lära sig reglerna! *Vi säger NEJ till investeringsbidrag!*

På olika ställen i rapporten nämns det om **kostnader**. Vi vill bara nämna att en viktig princip är att *förorenaren ska betala*. PPP (Polluter Pays Principle).

Utökad kontroll

Självklart ska kontroll/inspektion av anläggningarna ske, så att de miljöfarliga verksamheterna är i bästa möjliga skick. Denna kontroll kan ev överlämnas till *skorstensfejarmästare*, som inspekterar vid sotarfristerna. Inte enbart kontroll av brandskydd ska då kunna ske, utan även t ex vilken anordning som används, vilket bränsle som används, hur anläggningen används etc etc.

Sotarna kan ev ta ut en viss administrationsavgift. För övrigt ska sotarregistret e d vara uppdaterat och tillgängligt.

Kontrollen ska även omfatta kaminer, kakelugnar och liknande, som i många fall används till uppvärmning – och inte till s k ”trivseldning”, som ”de styrande” tycks/vill tro. Vedspisar används inte enbart till matlagning utan även i viss omfattning till uppvärmning.

Skrotningspremie

Ett av Boverkets förslag är att skrotningspremie ska utgå när man skrotar sin gamla anläggning för att skaffa en nyare. Det är ju samma sak som att få investeringsbidrag. De enda som blir glada för en investerings- resp skrotningspremie är väl Branschen samt eldarnas själv. Vi anser att inga skattemedel ska utgå för att köpa utrustning som smutsar ned vår gemensamma luft. Möjligtvis skrotningsbidrag i det fall att man väljer en helt utsläppsfri lösning.

Boverket nämner: **Konsekvenser för miljö, barn, ungdomar, äldre, integrations- och boendesegregation, folkhälsa och jämställdhet samt personer med nedsatt funktionsförmåga.**

Enligt Boverket: ” Förslaget kan komma att ha positiv inverkan på folkhälsa och miljö, eftersom det eventuellt kan bidra till minskade utsläpp.”

Kan ”eventuellt”? Var det inte det som var meningen med hela rapporten?

*Ska det ha någon positiv inverkan på folkhälsan, vore det bäst att inskränka eldandet helt. Speciellt barns (Barnkonventionen!), äldres och kvinnors hälsa påverkas negativt av föroreningarna i vedröken. Att ha nedsatt funktionsförmåga, som t ex astmatiker och doftöverkänsliga, och inte kunna vistas utomhus eller inomhus på grund av grannars vedeldning – det handlar helt klart om *diskriminering*! Enligt Astma- och Allergiförbundet lider cirka 10 % av Sveriges befolkning av astma och var femte är doftöverkänslig (sensorisk hyperreaktivitet) – i olika grad.*

.....

I diverse media, vedupprorsgrupper och vissa politiska partier har det kommit att handla om vedeldarnas ekonomi, om kulturhistoria,

museiföremål, "små klenoder", "hemtrevnad" och det betonas att man måste ha vedspisar etc vid kriser och "om kriget kommer". Ingen nämner orden *hygien, hälsa* eller *miljö*.

Det är en sak att använda sin gamla utrustning vid ev kris eller krig – en annan sak är att använda den varje dag.

Självklart är det skillnad om man bor relativt ensligt i skogen eller om man bor i tätort!

För Nätverket *Frisk Luft – Nu!*

Viia Delvéus, samordnare
c/o Oxievångsvägen 212
238 39 Oxie
friskluftnu@live.se info@friskluftnu.se
www.friskluftnu.se